

G L O S E

PROGRAM (Fran Eller)

Ko bratje ti vise na križi,
ti mirno jim izgrabi torbe,
ne pojdeš v grom junaške borbe,
le tihotapi in se liži!

Mogotcem, glej, da si čim bliži,
pretveze mojster in pretvorbe,
za lečno jed, za skledo čorbe,
ko davi se pravica, miži!

Pred vsem pa do korit se zrini —
pogazi jih, ki so v nižini,
in kdor na poti je, naj pade!

A čuvaj stare nam navade:
hajduška slava, ta je sveta,
in ples krog zlatega teleta!

«Mlada slovenska umetnost» v tujini. — Letos v januarju je izšel v Berlinu posebni zvezek mesečnika «Der Sturm» z naslovom «Junge slovenische Kunst». List izdaja Herwarth Walden, idejni vodja malopomembne družbe nemških avantgardistov, ki si vedo delati s svojo praznoto ogromno reklamo. — Zanimiv je oglas v Sturmu: «H. Walden erteilt während des Winters Unterricht in Kunst (!) für Künstler (!) und Laien (!)». — Poznamo tudi enako vredno gibanje kričavega zenitizma v Srbiji. V sorodu z obema in njih svojevrstna kopija je naše «tankovsko gibanje» z Delakom v ospredju, ki je tudi zgornjo nemško brošuro napolnil s svojimi umetniškimi produkti in dalekosežnimi teorijami o umetnosti.

Delakov članek «Die Revolutionierung der Kunst in Slovenien» zgrabi s svojim silnim zanosom, s katerim povzdiguje avtor samega sebe, Černigoja — njegovo razstavo raznih odolskih steklenic imenuje «Černigojs sehr wirkungsvolle Ausstellung» — in kopico neznanih «umetnikov», naše čudo hitro z umetniki oblagodarjene Slovenije. In čisto res je: «Und ihm (Delaku) danken es die jungen slovenischen Künstler, dass ihre Namen in Deutschland, Russland (!), Italien u. s. w. . . . bekannt geworden sind» (str. 341). Tako si veliki revolucionarci pošiljajo med seboj pohvale. Saj je vse eno, ali je kdo kaj naredil in ali je umetnik, glavno je, da sodeluje pri «tanku» («Die Erschaffung eines neuen Stils»!), pa postane slavno ime. Med vse te veličine še najmanj spadata Kogoj in Seliškar. V člančiču «Das slovenische Theater» šele zasluti človek, kaj je res gledališče, kaj drama in kaj igralec, tu šele spoznamo ustvarjalno moč Delakovih teorij, ki so tako dvignile njegov Novi oder («Neue Bühne»), da je s slavnostno otvoritvijo kar nehal obstojati. Kako neverjetno globino razodevajo stavki: — «Die Bühne darf nicht dreidimensional sein, sondern dimensional-kinetisch» (!!) (str. 335). — «Der Inhalt darf darum nicht realistisch oder romantisch sein, sondern emotional-dynamisch» (?) (str. 335). — «Alle Bewegungen der Schauspieler gründen sich auf den slovenischen Volkstanz» (!) (str. 335). Kaj je «slovenischer Nationaltanz», bo povedal gospod Delak drugič. Istotako, kaj je «Skulpturen-Gymnastik»? Res je: «Delak ist in erster Linie ein Bühnenskünstler und hat am Staatstheater in Ljubljana gewirkt.» Ali nam ni še dobro v spominu, kako sijajno je nastopal v eni izmed preteklih sezon kot prvi igralec naše drame? Ali ni kriva le zavist igralcev in malomarnost uprave, da je takega umetnika že takoj po eni sezoni odslovila?

Upam, da je nemško občinstvo dobilo visok pojem o naši mladi umetnosti, čegar poglavar je avantgardist Delak. Imenitni nemški založbi, Delaku in vsem mladim neznanim umetnikom moramo za to veliko dejanje biti Slovenci odkritosrčno hvaležni.

Anton Ocvirk.

K Klopčičevi oceni Gradnikove Kitajske lirike.* Gradnikovo Kitajsko liriko je mimo drugih poročevalcev ocenil tudi Mile Klopčič (v 3. in 4. št. Lj. Zvona), ki je v svoji kritiki skušal dokazati, da je Gradnikova antologija prav za prav ponesrečen poizkus, plod neuglajenosti, površnosti in naglice, očitajoč Gradnikovem slovenitvam netočnosti, logične in oblikovne napake, mestoma tudi huda neskladja med izvirnikom in prevodom, tako, da ima čitatelj Klopčičeve ocene vtis, da je slovenska «Kitajska lirika» povsem zgrešeno in nesprejemljivo delo brez umetniške vrednosti.

Ker sem svoj čas (v Jutru št. 288. leta 1928.) sprejel «Kitajsko liriko» z vse drugačnim poročilom, moram baš zato spregovoriti nekaj osnovnih misli o upravičenosti, obliki, smeri in o duhu Klopčičeve ocene sploh.

Samo mimogrede naj omenim, da je Klopčič tretjino svoje ocene posvetil nekakemu literarno-zgodovinskemu orisu kitajskega pesništva, a čisto brez potrebe, ker je to mnogo izčrpaneje in bolj zgoščeno že storil Gradnik v svojem Predgovoru. Že v tem Predgovoru pa je Gradnik dovolj jasno opisal bistveno razliko med našim in kitajskim pogledom na življenje in pokazal, zakaj je naš izraz od kitajskega tako različen, da ne more biti niti govora o prevodih iz kitajščine, pa naj bi prevajalec še tako dobro obvladal dotično kitajsko narečje, kajti ista prispodoba, ki sugerira Kitajcu določeno občutje, nas morda ostavi hladne, ali pa povzroči nerazumevanje, celo nasmeh, in seveda tudi obratno. Prav tako je iz istih razlogov nesmiselno primerjati število verzov v kitajskem izvirniku s številom verzov v «prevodu», ter po takem vzporejanju izreči kako sodbo. Torej smemo govoriti le še o prepesnitvah in — «s tem preneha naša pravica, soditi Gradnikove pesmi z vidika točne postave originala» kakor je čisto pravilno povedal dr. Rajko Ložar v Domu in Svetu (4.štev.) in kakor je podobno nekje dejal tudi M. Klopčič sam.

Kakor hitro pa priznamo prepesnitve, tedaj odpade samo po sebi vsako «filološko kritično pretehtavanje» (dr. R. Ložar), ampak moramo tako prepesnitev sprejeti kakor izvirno slovensko pesem. Saj gre vendar za to, da našemu človeku zapoješ v njegovem duhu, s tisto besedo in prispodobo, ki bo našemu človeku izzvala slično občutje kot izvirnik Kitajcu. Tedaj pa je Klopčičeva kriminalistična metoda konfrontiranja raznih prevodov ne samo odveč, ampak celo zmotna, kajti vsi ti različni prevodi vendar ne morejo biti merilo za umetniško vrednost slovenske pesmi.

Namestu, da bi si tedaj M. Klopčič ogledal Gradnikovo knjigo s te strani, pa se je postavil v pozo nauke delečega sodnika, ki se zateka k vsem mogočim nemškim prevodom, stika na dolgo in široko za vejicami in pikami in posveti slovničarjenju večji odstavek. M. Klopčič je prav spretno raztegnil svoj lov na rime in naglase, hrupno poudarjajoč nekatere šibkosti, dočim je prav tako spretno zamolčal štiri petine pozitivnih vrednot in je s to svojevoljno perspektivistično metodo, ki se je že nekajkrat pojavila v naši kritiki, docela potvoril celoten vtis knjige.

Tu naj na primer mimogrede opozorim na drugi del prepesnitve Jesenski metulj, ki se pri Gradniku glasi:

* Ker noče uredništvo nikomur delati krivice, objavlja pričujočo repliko, da se čitatelji samo uverijo o pravilnosti ali nepravilnosti trditev Zvonovega recenzenta, kateremu je uredništvo kakor vedno ob takih prilikah izjavilo, da nosi za svoja izvajanja polno odgovornost sam. Recenzent bo v prihodnji številki k tej repliki podal nekaj svojih opazk. — Opomba ured.

«Rodé se in vrste ko bežen dih da tisočletja štorklje tam poseda
in šestokrat se níba ne zaveda, na grčeviti, tisočletni jeli.

M. Klopčič se zgraža nad zadnjima stihoma, češ, da potvarjata bistvo cele pesni in se razvnamo v neutemeljeno apoteoziranje: «Nerazumljive in neodpušljive pa so take logične napake, ki trgajo z misel cele pesmi in kakršnih Gradnik v originalni pesmi vsekakor ne bi mogel zagrešiti. Naglica? Človek bi dejal temu nekoliko *drugače*» (1). V resnici pa le M. Klopčič ni razumel omenjenih stihov, ki imajo pri Gradniku čisto jasn zmisel: «tisočletna štorklja» in «tisočletna jela» pomenita vendar tu vrsto snova in snova pojavljanja istih individualnih bitij in rastlin. S tem je ojačen tudi prvi stih, ki izraža večvito menjavanje rojstev in smrti. M. Klopčič se skloni na nekoga Woltscha, ki pa je vsekakor manj odločen za osvetljenje tega spornega mesta kakor dr. A. Pfizmaier, ki je v svoji razpravi v *Pelotonu* (*Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Wien, 36. B.*) priobčil kitajski izvirnik z doslovnim prevodom:

«Am Morgen geboren, am Abend er in Gemeinschaft stirbt,
Athem und Art ein jedes einander folgen.
Man sieht nicht, dass der tausendjährige Storch
oftmals aufsteht auf der hundertkäftigen Fichte.»

Če bi si tedaj kritik ogledal Pfizmaierjev prevod in če bi bil predtial Gradnikovo pesem s čisto vzprejemljivostjo, bi se pač obotavljal s tako samozvestno kretnjo izreči očitke o površnosti i. dr., ko so podobna sporna mesta prav malo primerna za kategorične razsodbe, pač pa bi Gradnikove prepesnitve tehtal po njihovi umetniški vrednosti kakor sta storila B. Borzko in R. Lešar.

Mimogrede naj še omenim, da se M. Klopčič tudi sam bavi s prepesnjevanjem kitajske lirike, in tako bi človek mislil da nam bo M. Klopčič tako najneposredneje dokazal, da so Gradnikove slovenitve slabe. Toda kolikor poznam Klopčičevih prevodov (v ženskem Svetu, Domačem prijatelju, v «Pod lipi») moram reči, da jim manjka prav vsega, kar je potrebno, da pesem zapoje in odmeva; tako je Klopčičev kritični zalet še tembolj neprimeren in neupravičen.

Miran Jarc.

K R O N I K A

Slovenska literatura med Italijani. Naši dnevniki so že poročali, da je objavil Umberto Urbani v tržaški reviji «Italia» esej o Alojziju Gradniku, pesniku Krasa, kjer resno in simpatično skuša prikazati Gradnika kot prvega slovenskega pesnika, ki se je zavedel v sebi dvojnega sveta: latinskega in slovanskega. «To nasprotje tvori tregotiljo tega obmejnega človeka, ki je ni pred Gradnikom zapel v sebi že noben Slovenec. Na dan barne počlove duše je nasprotje in je harmonija med slovanskim in latinskim svetom.» — V «Rivista di Letteratura Slava» za januar in februar je isti Umberto Urbani objavil daljšo študijo o Ivanu Cankarju. — Tarinska založba «Slavia», ki je že s velikim uspehom izdala prevode celokupnih del Dostojevskega, Tolstega, Turgenjewa, Gogolja in Čehova pod naslovom «Il Genio Russo», pripravlja drugo podobno, le če obširneje zamišljeno zbirko pod naslovom «Il Genio Slavo», kjer bodo izšli prevodi vseh pomembnejših pisateljev iz poljske, češke, holgarne, srbsko-hrvaške in slovanske literature. Za slovansko, kakor tudi za drugo literaturo je založba tudi že objavila imena pisateljev, kojih dela bo izdala v prevodih. Urednik zbirke je znani slavist na neapeljski univerzi Ettore Lo Gatto.